

Guía Docente				
Datos Identificativos				2015/16
Asignatura (*)	Antropoloxía da Saúde e a Discapacidade	Código	651516004	
Titulación	Mestrado Universitario en Discapacidade e Dependencia (plan 2015)			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	4.5
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Humanidades			
Coordinación	Couceiro Dominguez, Enrique	Correo electrónico	enrique.couceiro.dominguez@udc.es	
Profesorado	Couceiro Dominguez, Enrique	Correo electrónico	enrique.couceiro.dominguez@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Proporcionar ao alumno, mediante un curso introdutorio, coñecementos teórico-metodolóxicos en Antropoloxía en xeral, e especificamente de coñecementos en Antropoloxía da saúde e da minusvalidez, para a comprensión e análise empírica cualitativa dos aspectos socioculturais da enfermidade e a saúde, como experiencias de vida e como fenómenos e condicións cunha esencial dimensión moral e simbólica.			

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A1	CE1. Ser capaz de integrar o fenómeno da discapacidade e a dependencia dentro da construción social do proceso saúde-enfermidade
A4	CE4. Capacidade para a análise da influencia das achegas sociais e científicas das ciencias socio-sanitarios sobre a discapacidade e a dependencia no sistema xurídico
B1	CB6. Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B2	CB7. Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en ámbitos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B3	CB8. Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
B7	CG2 Identificar, avaliar e resolver os problemas derivados da presenza de discapacidade e dependencia
B9	CG4 Ser capaz de intervir na problemática derivada da discapacidade e da dependencia
C1	CT1. Ser capaz de relacionarse de forma eficiente con e dentro do equipo multidisciplinar, intradisciplinar e transdisciplinar.
C4	CT4. Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común
C6	CT6. Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas aos que deben enfrontarse

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias do título	
Comprender e analizar o proceso de construción-representación e xestión cultural da enfermidade, a saúde e a enfermidade, cos seus niveis etiolóxicos e a súa proxección simbólica; niveis de causalidade, sintomatoloxías; implicacións biofísicas, sociais e morais duns ou outros padecementos e curacións.		AI4	BI1 BI2 BI7
Detectar e interpretar las repercusiones de dichas experiencias/comisiones en el ámbito social del enfermo, del convaleciente y del recuperado, y en la percepción y el tratamiento de los mismos como categoría de personas.		AI1	BI3 C11 C14
Analizar e investigar as terapias e a intervención dende unha perspectiva cultural; os recursos e procedementos para culturizar a enfermidade e reconducir a situación; a produción terapéutica do sentido da enfermidade ou a minusvalidez: o discurso do diagnóstico especializado e a súa negociación co paciente.			BI9 C16

Contidos	
Temas	Subtemas
Tema 1. A Antropoloxía social e cultural como disciplina.	Que é; cal é o seu obxecto e método.
Tema 2. Os métodos e técnicas de investigación en Antropoloxía social e cultural.	Traballo de campo, observación participante, investigación-acción, a entrevista etnográfica, a historia de vida, o método xenealóxico.
Tema 3. Relativismo e diversidade cultural.	As culturas como sistemas simbólicos de representacións, valores e comportamentos. A interpretación dos específicos coñecementos, valores e prácticas locais en antropoloxía.
Tema 4. Historia da Antropoloxía da saúde.	A biomedicina como cultura. Os valores e crenzas fundamentais da cultura biomédica.
Tema 5. A Antropoloxía médica e a etnomedicina.	A nova Antropoloxía médica.
Tema 6. Medicinas oficiais, medicinas non oficiais.	Tendencias culturais e elección. A construción social do médico, do enfermo e do proceso diagnóstico-terapéutico.
Tema 7. O universo da enfermidade.	O concepto de enfermidade, a súa problemática e o seu exame dende unha perspectiva cultural crítica.
Tema 8. Enfermidade e a curación: Tres teorías.	Narrativa etiolóxica e prácticas simbólicas curativas: O exemplo do 'Corpo aberto' en Galicia.
Tema 9. Enfermidade e curación.	O papel da sociedade e a cultura.
Tema 10. Antropoloxía, minusvalideces e dependencias.	-----

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Traballos tutelados	A4 B2 B7 C1	6	10	16
Proba obxectiva	A1 C4	2	14	16
Sesión maxistral	B9 C6	30	0	30
Lecturas	B3	12.5	12	24.5
Recensión bibliográfica	B1	14	12	26
Atención personalizada		0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O alumno seleccionará, para realizar o seu traballo, unha das seguintes opcións temáticas: Percepción, clasificación e experiencia emic da enfermaedad ou da minusvalidez, e os condicionantes socioculturais das súas posibilidades terapéuticas como tipos de doenzas. O proceso específico de conflito e negociación entre especialistas e pacientes. Modelos, contestación e alternativas na construción sociocultural das categorías enfermidade/curación/saúde, ou minusvalidez/tratamento/integración, e dos roles especialista/paciente ou especialista /discapacitado. A metodoloxía consistirá nun pequeno estudo do tema elixido, dende a propia experiencia profesional, asistencial ou formativa do alumno, apoiada na descrición empírica dalgúns casos asociados a un dos temas anteditos, e desenvolvendo unha interpretación que teña en conta os procesos sociais e culturais que operan en torno a ese fenómeno de enfermidade-tratamento ou minusvalidez. Debido ás características do curso, obxecto e obxectivo de estudo serán moi concretos, e o alcance da análise limitada.
Proba obxectiva	Consistirá na realización dun exame temático mediante cuestións con resposta breve, o día e hora marcados para o efecto pola organización do máster.
Sesión maxistral	Presentación en clase polo profesor, apoiándose en esquemas proxectados en power-point, da materia de cada un dos dez temas do programa. Aclaracións e diálogo sobre aspectos polémicos ou de especial interese da materia presentada.

Lecturas	Lectura, resumo, presentación en cada sesión, e debate aberto en clase de 11 lecturas referentes a temas de antropoloxía da saúde e minusvalidez: Lecturas a comentar en clase: 1ª- Seppilli, Tullio (2000) ?De qué hablamos cuando hablamos de factores culturais en salud. A modo de presentación?, en Perdiguero y Comelles (eds.) Medicina y cultura. Barcelona, Bellaterra. 2ª- Jauregui Balenciaga, Inmaculada (2006) ?La anorexia. Una patoloxía cultural de la modernidad?, en Gazeta de Antropología, 22 (Rev.electrónica). 3ª- Cátedra, María (1989) ?Especialistas de la curación. La integración tradicional de la modernidad?, en Actas do I Coloquio de Antropoloxía. Santiago, Xunta 4ª- Douglas, Mary (1998) ?La elección entre lo somático y lo espiritual. Algunas preferencias médicas?, en Estilos de pensar. Barcelona, Gedisa. 5ª- McCombie, Susan ?Folk Flu and Viral Syndrome. An Anthropological Perspective?, en Hahn, Robert Anthropolgy and Public Health. 6ª- Otegui, Rosario (2000) ?Factores culturales del dolor y el sufrimiento?, en Perdiguero y Comelles (eds.) Medicina y cultura. Barcelona, Bellaterra. 7ª- Brandes, Stanley (2004) ?Buenas noches, compañeros. Historias de vida en Alcohólicos Anónimos?. En Revista de Antropología Social, Vol. 13. 2004 8ª- Rengel Morales, Manuel (2005) ?La construcción social del otro. Estigma, prejuicio e identidad en drogodependientes?. Gazeta de Antropología, nº 21. Rev. electrónica. 9ª- Daley, Tamara / Thomas Weisner (2003) ??I speak a different dialect?: Teen Explanatory models of difference and disability?, en Medical Anthropology Quarterly, 17. 10ª- Sengas & Monaghan (2002) ?Sign of their times: Deaf Communities and the Culture of Language?, en Annual Review of Anthropology?, , nº 31. 2002 En Revistas Electrónicas UDC ? Servidor Jstor. 11ª- Lock, Margaret "Death in Technological Time: Locating the End of Meaningful Life", en Medical Anthropology Quarterly, 10
Recensión bilbiográfica	Realización de breves comentarios críticos sobre as seguintes lecturas: 1ª Lísón Tolosana, Carmelo (2007) "Obertura en tono menor (Horizontes antropológicos)". Cap. 1º de Introducción a la Antropología social y cultural. Madrid, Akal 2ª Martínez, Angel (2008) "Símbolos, cuerpos y aflicciones. Las teorías culturales de la enfermedad"., cap. 3º de Antropología médica. Teorías sobre la cultura, el poder y la enfermedad. Barcelona, Anthropos. 3º Preat, J., Pujades, J., Comelles, J.(1980) "Sobre el contexto cultural del enfermar", en Kenny, Michael y Jesus M. de Miguel, comps. La antropología médica en España. Barcelona, Anagrama

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados Lecturas	A atención personalizada consistirá na orientación e seguimento, mediante tutorización, tanto da elaboración do traballo tutelado de curso, coma da preparación das lecturas a expoñer e valorar criticamente.

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Recensión bilbiográfica	B1	Avaliarase a capacidade crítica do alumno á hora de valorar o texto proposto para recensión, así como a súa capacidade para realizar resúmenes esquemáticos deste, e a detección dos seus conceptos clave	10
Traballos tutelados	A4 B2 B7 C1	Para valorar o traballo tutelado a desenvolver durante o curso, terase en conta o desenvolvemento do estudo básico sobre os temas propostos, tendo en conta a aproximación experiencial -profesional ou práctica- expresada, así como a interpretación deste polo alumno dende os modelos teóricos da Antropoloxía da saúde.	40

Proba obxectiva	A1 C4	A proba escrita final tratará de avaliar os coñecementos teóricos obtidos da atención ás clases presenciais. Consistirá en responder a dez cuestións de resposta breve. Sobre a base das lecturas sobre os contidos do programa.	20
Lecturas	B3	Valorarase a capacidade de análise, identificación de problemas e argumentación crítica de respostas a estes na presentación e comentario persoais, seguidos de debate, ao final das sesións, sobre lecturas escollidas de Antropoloxía e etnografía da saúde e a minusvalidez	30

Observacións avaliación

Fontes de información

Bibliografía básica	Augé, Marc ? Jean-Paul Colleyn (2005) Qué es la Antropología. Barcelona, Paidós. Brown, Peter J. (1998) Understanding and Applying Medical Anthropology. Mountain View, Mayfield Publishing Company Comelles, Josep M ^a - Angel Martínez (1993) Enfermedad, cultura y sociedad. Douglas, Mary (1998) Estilos de pensar. Barcelona, Gedisa. Giner Abati, Francisco (1992) Los Himba. Cap. 8º (?Medicina y magia entre los Himba?). Salamanca, Amarú Kuschik, Ingrid (1995) Medicina popular en España Madrid, Siglo XXI. Hahn, Robert A. (ed.) Anthropology in Public Health, New York, Oxford University Press Lévi-Strauss, Claude (1980) ?La eficacia simbólica?, en Id. Antropología estructural. Buenos Aires, Eudeba. Martínez, Angel (2008) Antropología médica. Teorías sobre la cultura, el poder y la enfermedad. Barcelona, Anthropos. Martínez, Angel (1996) ?Antropología de la salud. Una aproximación genealógica?, en Prat, Joan y Angel Martínez (eds.) Ensayos de antropología cultural. Barcelona, Ariel. Otegui, Rosario (2005) ? ?Una cosa fea?: VIH-SIDA y sistema de género entre los gitanos españoles?, en Revista de Antropología Social. Vol. 14. Publicaciones Universidad Complutense de Madrid. Turner, Víctor (1988) ?Niveles de clasificación en un ritual de vida y muerte?, en Id., El proceso ritual. Madrid, Taurus
Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Metodoloxía da Investigación/651516001

Materias que continúan o temario

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías